

potencijali, a prezentiraju je dva rada. Znanstveni tim Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, na čelu s ravnateljem Instituta Vladom Šakićem, nastoji rekonstruirati identitet građana Gospića na temelju terenske usmene ankete koja je provedena na reprezentativnom uzorku od gotovo 800 stanovnika grada ujesen 2012. godine. U radu su obrađene teme socijalnog identiteta, a rezultati istraživanja ističu dobre i loše strane života u gradu. Zadnji rad u ovoj cjelini napisala je Saša Poljanec Borić. Autorica navodi razvojne potencijale Gospića koje treba promatrati u okvirima jakosti i prednosti prema SWOT analizi Ličko-senjske županije. Ističe se uloga lokalne samouprave u realizaciji razvojnih mogućnosti.

Na samome kraju nalazi se *Sažetak* na hrvatskom i engleskom jeziku, *Popis autora* koji su pridonijeli nastanku monografije te *Kazalo imena*, koje pomaže u lakšem pronalaženju određenih informacija u samoj knjizi.

Nakon izdavanja zbornika *Identitet Like: korijeni i razvitak* u dvije knjige, monografija *Gospić. Grad, ljudi, identitet* druga je temeljna publikacija nastala radom Područnoga centra i njegovih zaposlenika i predstavlja polazišnu osnovu za daljnja istraživanja gospićkoga, ali i širega ličkog, kraja, koja će svakako pomoći boljem shvaćanju i promicanju snažnoga ličkog identiteta, kao dijela hrvatske tradicije i kulture. Monografija će poslužiti svakomu koga zainteresira Gospić kao predmet istraživanja, a lokalnom će stanovništvu pomoći u otkrivanju činjenica i znanja o njihovu gradu, kako ta znanja ne bi pala u zaborav.

Nikola Šimunić

doi:10.5559/di.22.4.10

Eviatar Zerubavel ANCESTORS AND RELATIVES Genealogy, Identity and Community

Oxford University Press, New York, 2012.,
226 str.

Kada je riječ o povijest i povijesnom naslijeđu, Europljani su donekle navikli gledati na SAD i američku povijest svisoka. Više od dvije tisuće godina povijesti europskoga kontinenta naspram petsto godina povijesti sjevernoameričkoga kontinenta (uzimajući, dakako, pisanu riječ kao kriterij onoga što držimo poviješću) čini se dovoljnim razlogom za takav stav, posebice ako se pridoda kako se i američki "ulazak u povijest" potkraj 15. stoljeća događa upravo zahvaljujući Europljanima predvođenima Kolumbom. Upravo u tom kontekstu na prvi pogled može izgledati čudna informacija kako je genealogija "drugi najpopularniji američki (pritom se, naravno, misli na SAD, op. a.) hobi nakon vrtlarstva i druga po redu najposjećenija kategorija web-stranica nakon pornografije". Štoviše, proučavanje i sastavljanje genealogija može se činiti zastarjelim zanatom čak i u europskim okvirima, s obzirom na promjene u strukturi i funkcioniranju obitelji. No da stvari nisu tako očite i jednostavne, jasno je nakon čitanja knjige Eviatara Zerubavela *Ancestors and Relatives*. Produbljujući ideje koje je iznio u knjizi *Time Maps*, Zerubavel razmatra načine oblikovanja i upotreba genealogija te oblikovanje genealoških mentalnih procesa uopće.

Autor je knjigu podijelio na sedam poglavlja (*The Genealogical Imagination, Ancestry and Descent, Co-Descent, Nature and Culture, The Politics of Descent, The Genealogy of Future, The Future of Genealogy*).

U prvom poglavlju (*The Genealogical Imagination*) autor naglašava činjenicu ka-

ko je genealoška povezanost, bez obzira na to što u osnovi može izgledati kao biološki zadana, prije svega društveni konstrukt koji se konstruira u skladu s određenim društveno-kognitivnim konvencijama te kao svoj zadatak ističe razmatranje genealoške imaginacije, odnosno procese društvenoga probiranja biološke ponude. Autor također ističe kako su principi genealoške imaginacije primjenjivi na sve oblike i razine društvene agregacije – od obitelji do nacije i vrste, što razrađuje u daljnjim poglavljima.

U drugom poglavlju (*Ancestry and Descent*) autor razmatra načine na koji povezujemo pretke i potomke te obrađuje koncepte loze (*lineage*) u kojem preci i potomci zajedno čine dinastičku mentalnu strukturu koju zamišljamo kao jedinstveni entitet s jedinstvenim identitetom; potom pedigrea (*pedigree*) i genealoškoga kapitala (kako onoga pozitivnog tako onoga negativnog); podrijetla (*origin*) u kojem Zerubavel na slikovit način preko priče o evoluciji čovjeka postavlja pitanje gdje nečije podrijetlo završava, odnosno kakve to implikacije ima na stvaranje genealogija.

U trećem poglavlju (*Co-Descent*) autor razmatranje genealoške zajednice širi s linearnih veza na kolateralne veze. Tako se razmatra koncept srodstva (*kinship*), koji nas genealoški spaja ne samo s direktnim precima nego širi te veze horizontalno i dijagonalno. Srodstvo je koncept koji je svoje najupečatljivije vizualno lice dobio kroz metaforu drveta. Ponovno se vraćajući na teoriju evolucije, Zerubavel još jednom pokazuje fluidnost i neograničenost genealoške imaginacije, dovodeći argument do krajnjih granica, granica na kojima se čitav živi svijet može proglasiti srodničkom zajednicom. No ne odlaze svi

toliko daleko u upotrebi genealoške imaginacije – izgradnja zajednica i identiteta u velikoj mjeri počiva na genealogiji. Počevši od obitelji, klana, plemena, pa sve do nacije, Zerubavel ističe da su sve to "genealoške zajednice", samo različite veličine.

Četvrto poglavlje (*Nature and Culture*) Zerubavel otvara "snagom krvi" – biološka povezanost koja se shvaća kao prirodna ne samo da stvara osjećaj povezanosti nego čini da se te veze čine neraskidivima. Stoga nije teško uvidjeti zašto posvojena djeca vrlo često svoje posvojitelje ne vide kao prave roditelje i zašto muževi rodbinu svojih supruga (i obrnuto) ne vide kao "pravu" rodbinu. No koliko god se te veze predstavljaju kao neizbježne, u sudaru s kulturom gubi se "biološka demokratičnost" koja ustupa mjesto "mentalnom odvagivanju", a ono probire biološku ponudu. Tako bez obzira na činjenicu kako je *mater certa, pater incertus*, u velikoj većini zemalja prevladava patrilinearni sustav; nadalje, tako se o Obami može govoriti kao o Crncu s bijelom majkom, a ne kao o bijelcu s crnim ocem (odnosno postaju razumljivije reportaže kojima su nas bombardirali i naši mediji pričom o Obaminim precima u Africi, ali ne i bijelim precima iz Kansasa) – u konačnici tako se zbog "pravila jedne kapi" nekoga tko ima samo jednoga pretka crnca i nakon petnaest generacija može smatrati crncem. Stoga autor razmatra na koje načine ograničavamo broj mentalnih putova kojima definiramo svoje podrijetlo (patrilinearno, matrilinearno ...) te dužinu tih putova.

U petom poglavlju (*The Politics of Descent*) autor donosi niz taktika manipulacije genealoškim narativima, poput rastezanja (*stretching*), rezanja i lijepljenja (*cutting and pasting*), kljaštrenja (*clipping*), pletenja (*braiding*), gomilanja (*lumping*), marginaliziranja (*marginalizing*), dijeljenja (*splitting*) i odstranjivanja (*pruning*), koje su usmjerene na oblikovanje unilinearnih i multilinear-nih narativa. Svakom od tih taktika genealogija se prilagođuje trenutačnim potrebama i ciljevima, odnosno omogućuje se legitimiranje (tako se u 16. stoljeću moglo tvr-

diti kako Ivan Grozni korijene vuče od Noe), povezivanje s uzvišenih precima (naravno s krajnje diskutabilnim taktikama povezivanja), potpuni raskid s prošlošću (genealoška kratkovidnost ponekad uključuje čak i roditelje) te odbacivanje pojedinih grana i osobe iz te prošlosti i njihovo smještanje u što dalju prošlost.

No taktike manipulacije genealoškim narativima ne zaustavljaju se samo na sadašnjim potrebama, one su snažno sredstvo oblikovanja budućnosti, jer se genealoški narativi ne zaustavljaju samo na precima i rođacima nego se šire i na potomke. Stoga se u šestom poglavlju (*The Genealogy of Future*) raspravlja o genealoškim taktikama vezanima uz buduća pokoljenja, a koje se mogu svrstati u integrativne, segregacijske i taktiku izumrća. Integrativnom se genealoškom taktikom spajaju do tada nepovezani elementi u jedinstvenu genealošku zajednicu, što autor ilustrira problemom SAD-a, ali koji je sve prisutniji i u europskim okvirima, koji su se slamali između vizije društva koje funkcionira na principu *melting pota* ili koje će počivati na multikulturalnim zasadama. Segregacijom se pokušava održati "čistoća" pojedine zajednice i kao genealoška taktiku upotrebljava se za održavanje raznih etničkih i rasnih granica, a primjena te taktike najvećim dijelom u žarištu ima ženu te se stoga naročita pažnja pridaje pitanju braka i reprodukcije. No osim segregacije, autor kao taktiku navodi i daleko monstruoznije i mučnije oblike, poput oduzimanja djece, organiziranih silovanja, eugeničkih metoda te genocida koji ciljaju na izumiranje određenih genealoških zajednica.

U posljednjem poglavlju (*The Future of Genealogy*) autor postavlja pitanje kakva je budućnost genealogije s obzirom na niz

razvojnih tendencija koje izgledaju kao prijetnja genealogiji. Tako naglašava činjenicu da sve češći i lakši kontakti i komunikacija razaraju zatvorene etno-rasne zajednice i da osjećaj nacionalnosti sve više počiva na građanskim, a ne na etničkim, temeljima. No promjene se ne događaju samo na makrorazini, jer obitelj kao temeljna zajednica prolazi kroz duboke preobrazbe. Posljedice upotrebe kontracepcije i pravila jednoga djeteta ograničuju broj članova obitelji, a samim tim i sužuju genealoške zajednice. Nadalje, nove reproduktivne tehnologije u kojima se pojavljuju situacije da majka porodi dijete svojoj kćeri te stoga tom djetetu ujedno bude majka i baka, a da djetetu genetska majka bude ujedno i sestra, zapanjujuće kompliciraju genealoško razmišljanje. No čak i uz takve probleme Zerubavel ističe kako je genealoški pogled na svijet već odavno nadišao uske okvire biološkoga srodstva. Genealoškom terminologijom i principom ne prikazuju se i ne shvaćaju samo srodnički odnosi. Dapače, takav način razmišljanja nadišao je primjenu na živi svijet te se već rabi i u promišljanju neživoga svijeta, pa se tako, na primjer, govori o računalima četvrte generacije. Stoga autor zaključuje kako je genealogija postala prevladavajući okvir u kojem razmišljamo o povezanosti uopće te se prije svega može definirati kao način razmišljanja, opća karakteristika ljudske spoznaje.

U konačnici, vrijedi istaknuti kako je Zerubavel – crpeći znanje iz niza disciplina (od sociologije, antropologije, molekularne biologije, povijesti do lingvistike) – satkao izvanredno pitko štivo, zapanjujući širinom znanja i slikovitošću primjera te dao još jedan vrijedan prilog kognitivnoj sociologiji.

Antun Nekić